

הציבור הדתי-לאומי בבחירות המקומיות

אריאל פינקלשטיין

מבוא

המבט על השלטון המקומי מזווית חברתית-מגזרית ממוקד בדרך כלל בחברה החרדית ובחברה הערבית, וזאת ובשל המאפיינים הייחודיים הבולטים של קבוצות אוכלוסייה אלו, ובשל השיעור הניכר של רשויות הומוגניות שבהן הן מתגוררות. לעומת זאת, אין עיסוק שיטתי באופן שבו החברה הדתית-לאומית מתארגנת בבחירות המקומיות. במאמר זה אבקש להשלים פער זה ולעמוד על דפוסי ההתמודדות של הציבור הדתי-לאומי בבחירות המקומיות לאורך השנים, ועל המאפיינים הייחודיים שניתן לראות בהתנהלות ציבור זה לקראת הבחירות המקומיות הקרובות, בחירות 2024.

על פי חוקי הבחירות לרשויות המקומיות, רשימה המתמודדת בבחירות למועצת הרשות המקומית יכולה לפעול מתוך זיקה ארגונית-פורמלית למפלגה המיוצגת בכנסת, אך היא אינה מחויבת בכך. במצב זה המפלגה הארצית מוגדרת "סיעת האם" של הרשימה המקומית והיא מממנת אותה בבחירות. המפלגות הארציות יכולות לפעול ברמה המקומית גם כסיעה, כלומר סיעות הציונות הדתית, עוצמה יהודית ונעם, שהתמודדו במפלגה אחת בבחירות לכנסת, יכולות להתנהלות ברמה המקומית כל אחת בנפרד. רשימה מקומית יכולה להיות קשורה ליותר מסיעה או מפלגה ארצית אחת. התמודדות בזיקה למפלגה ארצית אפשרית בעיריות ובמועצות המקומיות, אך לא במועצות האזוריות, שבהן הבחירות למועצה מתנהלות בשיטה שונה, ברמת היישוב ולא ברמת כל המועצה. אף שלאורך השנים ברמה הכלל-ארצית חלה ירידה בשיעור הרשימות המקומיות שיש להן זיקה למפלגה ארצית,¹ בציבור הדתי-לאומי מרבית הרשימות המקומיות המשיכו לפעול בזיקה למפלגות המייצגות את הציבור ברמה הארצית. לפיכך אתמקד להלן בעיקר ברשימות המזוהות עם המפלגות הללו.

בין סקטוראליות לאידיאולוגיה

אחת החלוקות המקובלות של מפלגות בפוליטיקה הישראלית היא בין מפלגות סקטוראליות – שעיקר העניין שלהן הוא בייצוגו של מגזר מסוים ודאגה לצרכיו ותפיסת עולמו – ובין מפלגות הפונות לקבוצות רחבות יותר של הציבור ומציבות במוקד העיסוק שלהן את טובתו של כלל הציבור, כפי שהן תופסות אותו. דוגמה בולטת למפלגות סקטוראליות ניתן לראות במפלגות החרדיות ובמפלגת רע"ם, בעוד המפלגות הגדולות, דוגמת הליכוד, המחנה הממלכתי ויש עתיד, משקפות דגם של מפלגות שאינן סקטוראליות.

המפלגות הארציות המזוהות עם הציבור הדתי-לאומי מייצגות מודל פוליטי מורכב יותר. בעבר, המפד"ל היוותה דגם מובהק של מפלגה סקטוראלית הפונה בעיקר לבני החברה הדתית-לאומית

¹ על תופעה זו ראו: אריאל פינקלשטיין, אסף הימן ויחיאל נועם, רשימות הבת – כוחן של המפלגות הארציות בשלטון המקומי: סקירת נתונים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2024.

ומבקשת לייצג את תפיסת עולמם ואת האינטרסים שלהם. עם זאת, בעשורים האחרונים נעשו מפלגות הציבור הדתי-לאומי גם לסמן ימני ברור שמדגיש היבטים אידיאולוגיים ופונה גם לציבור שאינו דתי-לאומי בהכרח. כך, מפלגות אלו הפכו לדגם ביניים של מפלגות הפועלות למען האינטרסים של הציבור הדתי-לאומי (למשל: הורדת שכר הלימוד בישיבות התיכונות ומינוי רבנים "סרוגים" לתפקידים ציבוריים), ובו בזמן עומדות בראש החץ לקידום עקרונות אידיאולוגיים שאין להם זיקה ישירה לאינטרסים מגזריים (למשל: הרפורמה המשפטית). כחלק ממהלך זה החלו המפלגות הדתיות-לאומיות לפנות באופן נרחב יותר גם לקהלים שאינם דתיים, ואף לשלב במפלגות נציגים חילוניים דוגמת איילת שקד. אשר כהן תיאר את התהליך הזה כמעבר ממפלגת מחנה – מפלגה המזוהה עם מחנה חברתי, תרבותי ואידאולוגי מוגדר ומובחן בחברה, למפלגת מחנה פתוחה – מפלגה בעלת מאפיינים של מפלגת מחנה שיש לה מצע אידיאולוגי שאינו פונה רק למחנה וחברים בה נציגים ומצביעים שאינם נמנים על המחנה.²

ואולם, בזירה המקומית המפלגות הדתיות-לאומיות המשיכו גם בעשורים האחרונים לשמש מפלגות סקטוריאליות המייצגות את הציבור הדתי-לאומי בלבד. בינואר 2013 כבשו נפתלי בנט ואיילת שקד בראשות הבית היהודי את הבמה הפוליטית וזכו ב-12 מנדטים עם הסלוגן "משהו חדש מתחיל". לפי ניתוחו של אשר כהן ניתן להעריך שכ-40% ממצביעי המפלגה לא היו כלל דתיים-לאומיים.³ למרות זאת, בבחירות לרשויות המקומיות שנערכו באוקטובר 2013 לא חל שינוי משמעותי באופיין של הרשימות המקומיות שייצגו את המפלגה, כך שהמתמודדים מטעמה היו – רובם ככולם – נציגי הציבור הדתי-לאומי שפנו לציבור הדתי-לאומי. נראה שהסיבה להתנהלות זו של הציבור הדתי-לאומי בבחירות המקומיות נעוצה באופיו הייחודי של השלטון המקומי, שבו ישנו מיעוט בעיסוק בשאלות אידיאולוגיות מופשטות, ומקום נרחב יותר לעיסוק בצרכים קהילתיים.

כוחן של הרשימות הדתיות-לאומיות

בלוח הבא מוצג מספר הרשימות והמנדטים שקיבלו רשימות מקומיות שהייתה להן זיקה למפלגות ארציות בשלוש מערכות הבחירות האחרונות, ומוצג גם סך הקולות בבחירות 2018. לגבי המפלגות הדתיות-לאומיות, ההתייחסות היא לרשימות שהתמודדו מטעם המפד"ל/הבית היהודי או האיחוד הלאומי/תקומה (או שתיהן ביחד).⁴

לוח 1. כוחן של המפלגות הארציות בבחירות המקומיות: רשימות, מנדטים וקולות, לפי מפלגה ארצית, בחירות 2018

	בחירות 2008		בחירות 2013		בחירות 2018			
	מנדטים	רשימות	מנדטים	רשימות	קולות	מנדטים	רשימות	
הליכוד	114	70	142	76	275,506	213	101	
ש"ס	116	69	148	72	248,424	145	70	

² אשר כהן, "משהו חדש מתחיל": הבית היהודי בבחירות 2013 כמפלגת מחנה פתוחה', בתוך: מיכל שמיר (עורכת), **הבחירות בישראל – 2013**, ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2015, עמ' 255–281.

³ שם, עמ' 265–277.

⁴ ראוי לציין שבבחירות 2008 הייתה גם התמודדות של ארבע רשימות מקומיות בזיקה למפלגת מימד, שהייתה אז סיעה בתוך מפלגת העבודה-מימד. בשתי רשויות רשימות אלו זכו למנדטים (2 במודיעין ו-1 ברעננה) ובשתי רשויות הן לא עברו את אחוז החסימה (חיפה ורחובות).

79	28	86	42	245,849	120	45	יהדות התורה
90	69	99	88	149,646	94	72	הבית היהודי/האיחוד הלאומי
88	52	83	54	182,791	92	52	העבודה
92	45	92	49	94,324	63	37	ישראל ביתנו
47	33	47	38	63,251	49	33	חד"ש
-	-	63	45	90,973	45	28	יש עתיד
33	23	40	25	90,822	42	24	מרצ
-	-	-	-	30,650	24	15	כולנו
12	16	28	23	23,071	15	16	בל"ד
8	14	15	28	6,098	6	13	רע"מ ותע"ל

ראשית, ניתן לראות בלוח כי המפלגות הדתיות-לאומיות מהוות שחקן דומיננטי בבחירות המקומיות. שנית, עולה כי מפלגות אלו שומרות על יציבות במידת הכוח שלהן במועצות של הרשויות המקומיות, והן זכו בכל אחת משלוש מערכת הבחירות המקומיות האחרונות למספר הנע בין 90 ל-100 מנדטים (מושבים), ובבחירות 2018 התמודדו 72 רשימות שזכו ב-94 מנדטים.⁵

בבחירות הקרובות פועלות שלוש מפלגות/סיעות ארציות המזוהות – במידה מלאה או חלקית – עם הציבור הדתי-לאומי: הציונות הדתית בראשות בצלאל סמוטריץ', עוצמה יהודית בראשות איתמר בן גביר ונעם בראשות אבי מעוז. בסך הכול ניתן לזהות 79 רשימות מקומיות המתמודדות בזיקה לאחת או יותר מהמפלגות הארציות הללו, לכאורה עלייה קלה לעומת הבחירות הקודמות.

למעשה, בין מערכת הבחירות הנוכחית לקודמת חלו מספר שינויים לא מבוטלים. שינוי אחד מתבטא בהגברת מידת הפיצול והתחרות בין המפלגות הדתיות-לאומיות. גם במערכות הבחירות הקודמות היו שתי מפלגות ארציות המזוהות עם החברה הדתית-לאומית: המפד"ל/להבית היהודי והאיחוד הלאומי/תקומה. בבחירות 2018, למשל, ניתן היה לאפיין שלושה סוגים של התמודדויות של רשימות המצויות בזיקה לשתי מפלגות אלו: 44 מתוך 72 הרשימות התמודדו בזיקה משותפת לבית היהודי ולאיחוד הלאומי/תקומה; 18 רשימות התמודדו בזיקה לבית היהודי בלבד; ו-10 רשימות התמודדו בזיקה לאיחוד הלאומי/תקומה. כלומר, המאפיין הדומיננטי היה של ריצה משותפת בין הבית היהודי והאיחוד הלאומי במישור המקומי.

לעומת זאת, בבחירות הנוכחיות כמעט שלא מתקיים שיתוף פעולה בין המפלגות הדתיות-לאומיות. מתוך 79 הרשימות המתמודדות בבחירות אלו מטעם המפלגות הדתיות-לאומיות, רק 5 רשימות הן רשימות המשותפות לציונות הדתית ולעוצמה יהודית. שאר הרשימות הן רשימות שבהן המפלגות הללו מתמודדות באופן עצמאי או בשיתוף עם מפלגה אחרת שאינה דתית-לאומית (45 רשימות של הציונות הדתית, 26 של עוצמה יהודית ו-3 של נעם). יתרה מזו, בבחירות 2018 הייתה רק רשות מקומית אחת (צפת) שבה התמודדו שתי רשימות שונות המזוהות עם המפלגות הדתיות-לאומיות. בבחירות הקרובות, לעומת זאת, ניתן למצוא 19 רשויות שבהן קיימת רשימה של הציונות הדתית

⁵ הנתונים מתייחסים לרשימות שהתמודדו מטעם המפד"ל/להבית

המתחרה ברשימה של עוצמה יהודית, ובירושלים וראש העין קיימת גם רשימה דתית-לאומית שלישית המתמודדת בזיקה למפלגת נעם.⁶

הייחודיות של עוצמה יהודית

נראה שאחת הסיבות להבדלים בין מערכת הבחירות הקודמת לנוכחית היא האופי הייחודי של מפלגת עוצמה יהודית. בניגוד למפלגת הציונות הדתית, שכשמה כן היא, מפלגה הפונה בעיקר לציבור הציוני-דתי, מפלגת עוצמה יהודית היא מפלגה מגוונת יותר, ואף שמרבית חברי הכנסת שלה מזוהים עם החברה הדתית-לאומית, קהל המצביעים שלה מגוון הרבה יותר, וככל הנראה שיעור ניכר מתוכו אינו נמנה עם החברה הדתית-לאומית. אלא שבניגוד למפלגות דתיות-לאומיות בעבר שפתחו את השורות בזירה הארצית אך בזירה המקומית פעלו בדפוס הסקטוריאלי, מפלגת עוצמה יהודית פונה בזירה המקומית לקהל מצביעים פוטנציאלי מגוון יותר.

ניתן לאפיין סוגים שונים של רשימות של עוצמה יהודית. יש רשימות מקומיות של עוצמה יהודית שאינן פונות רק לציבור הדתי-לאומי, וגם חלק מהמועמדים המרכזיים בהן אינם דתיים-לאומיים כלל. בעפולה, למשל, מתמודדת עוצמה יהודית ברשימה עם ש"ס ונציגה ברשימה הוא כפיר סרוסי, שכהן בעבר כחבר מועצה בעיר מטעם הליכוד. בראש רשימת עוצמה יהודית ברמלה עומד הזמר החרדי בני אלבז, שהיה מזוהה בעבר עם מפלגת ש"ס ואף כיהן מטעמה כחבר מועצה. במקרים אחרים רשימת עוצמה יהודית מזכירה יותר רשימות קלאסיות של הציבור הדתי-לאומי. כך למשל, בראש רשימת עוצמה יהודית באשקלון עומד חבר מועצת העיר המכהן מטעם הבית היהודי, עמיחי סיבוני, שהיה בעבר מיועציו הקרובים של נפתלי בנט, וגם שאר בכירי הרשימה תואמים לפרופיל של נציגי הבית היהודי בעבר. במקרים רבים נראה שעוצמה יהודית מבקשת ליצור איזון בין פנייה לציבור הדתי-לאומי ובין פנייה לציבור רחב יותר. כך למשל, בראש רשימת עוצמה יהודית בפתח תקווה עומדת גילה בן נאים, שכיהנה בקדנציה האחרונה כחברת מועצה מטעם הבית היהודי, ובמקום השני הוצב שימי גולן, פעיל מקומי שאינו מזוהה עם הציבור הדתי-לאומי. הייחודיות של עוצמה יהודית מתבטאת גם בכך שמטעם המפלגה בבחירות הקרובות מתמודדת רשימה בעיר החרדית ביתר עילית, שאין בה כלל קהילה דתית-לאומית, דבר שאין לו תקדים בזירת המפלגות הדתיות-לאומיות.

העובדה שמפלגת עוצמה יהודית אינה מתמודדת בחלק מהרשויות כרשימה דתית-לאומית קלאסית מתבטאת גם בקמפיינים של חלק ניכר מרשימות המפלגה, התואמים במידה רבה את המדיניות הארצית שהמפלגה מקדמת. הקמפיינים מתמקדים בסוגיות של ביטחון אישי דוגמת גניבות רכבים וחיזוק השיטור העירוני, והם עשו זאת עוד בטרם המלחמה גרמה לכך שגם רשימות אחרות החלו לעסוק בתחום הביטחון האישי, שבדרך כלל מזוהה פחות עם השלטון המקומי. המפלגה גם מגלה ענין רב במתיחות בין יהודים לערבים במישור המקומי, וזו ככל הנראה הסיבה לכך שיש לה רשימות רבות בערים מעורבות דוגמת רמלה, נוף הגליל, ירושלים, עפולה וחיפה.

⁶ גם בבחירות 2013 היה מעט התמודדויות "ראש בראש" בין הבית היהודי לאיחוד הלאומי/תקומה, והדבר התרחש בארבע רשויות: לוד, אשקלון, שדרות וחצור הגלילית.

לאור דברים אלו ניתן אולי לטעון שאין זה נכון להגדיר את מפלגת עוצמה יהודית כמפלגה הפונה לציבור הדתי-לאומי, אך נראה לי שישנם בכל זאת היבטים בדפוסי הפעילות של הרשימות המוכיחים כי המפלגה פונה לציבור זה. מתוך 20 רשימות מקומיות שעוצמה יהודית מתמודדת בהן באופן עצמאי, ללא חיבור למפלגה ארצית נוספת, ב-13 רשימות נבחרה האות "ב" כאות של הרשימה. כידוע, אות זו הייתה מזוהה במשך שנים עם המפד"ל, וברור שהשימוש בה אינו מקרי ומהווה איתות ופנייה לקהל יעד מסוים (הרשימות המזוהות עם מפלגת הציונות הדתית בוחרות בדרך כלל באותיות "טב" או באות "ט" בלבד).

עלייה בשותפות עם החרדים

תופעה ייחודית נוספת בבחירות הקרובות היא החיבור בין רשימות מקומיות של המפלגות הדתיות-לאומיות לרשימות מקומיות של המפלגות החרדיות, שבעבר התקיימה רק בשוליים. בדרך כלל הדבר נעשה ברשויות שבהן הציבור החרדי והדתי מהווה מיעוט, ולכן יש הרגשה חזקה יותר של שותפות אל מול הרוב החילוני המובהק בקרב אוכלוסיית הרשות, וכן יש חשש שריצה נפרדת תביא לכך שהרשימה הדתית או החרדית לא תעבור את אחוז החסימה. בבחירות 2018 התמודדו שלוש רשימות מסוג זה: בתל אביב (בשיתוף עם אגודת ישראל), במבשרת ציון (בשיתוף עם ש"ס) ובקריית טבעון (בשיתוף עם דגל התורה). בבחירות הנוכחיות, לעומת זאת, ניתן לזהות לא פחות מ-15 (!) רשימות משותפות של המפלגות הדתיות-לאומיות עם מפלגות חרדיות. מי שמובילה את הקו של שיתוף הפעולה עם המפלגות החרדיות היא מפלגת הציונות הדתית, שמטעמה מתמודדות 11 רשימות מסוג זה: חמש רשימות משותפות עם דגל התורה (אחת מהן גם עם עוצמה יהודית), חמש רשימות משותפות עם ש"ס ורשימה אחת משותפת עם אגודת ישראל. בנוסף, לעוצמה יהודית יש ארבע רשימות משותפות עם ש"ס (ואחת מהן גם עם אגודת ישראל). למעשה, ל-15 הרשימות הללו ניתן לצרף גם את רשימת יהדות התורה בפתח תקווה, שעל פי הפרסומים בתקשורת צורפו אליה נציגים של מפלגת נעם אף שאין לכך ביטוי רשמי בזיקה המימונית של המפלגה או בשם שלה.⁷

מרבית ההתמודדויות של רשימות משותפות לחרדים ודתיים-לאומיים הן בערים גדולות במרכז הארץ (דוגמת תל אביב, רמת גן, ראשון לציון, בת ים, ראש העין) או בערי הפריפריה (כדוגמת כרמיאל, אשקלון, מעלות, נוף הגליל, קריית מלאכי ועפולה). ההתרחבות של התופעה הזו היא ככל הנראה תולדה של ההתקרבות ברמה הארצית בין המפלגות הדתיות-לאומיות למפלגות החרדיות שהגיעה לשיא בהקמת הממשלה הנוכחית.

גידול ברשימות עצמאיות

תופעה מעניינת נוספת שהתחזקה בבחירות האחרונות היא התופעה של רשימות דתיות-לאומיות שמתחרות ללא זיקה למפלגות הדתיות-לאומיות בזירה הארצית. ב-20 רשויות מקומיות שבהן התמודדו בבחירות 2018 רשימות של הבית היהודי או האיחוד הלאומי/תקומה, אין כיום אף לא רשימה אחת המתמודדת בזיקה למפלגת הציונות הדתית או עוצמה יהודית. בחלק מהרשויות הללו

⁷ ראו: אברמי פרלשטיין, "פתח תקווה סוערת: הנציג של 'דגל' במקום הראשון פרש מהרשימה", **בחדרי חרדים**, 22.9.2024.

קיימות רשימות מקומיות מובהקות של הציבור הדתי-לאומי, אך הן פועלות באופן עצמאי ללא קשר למפלגות הארציות.

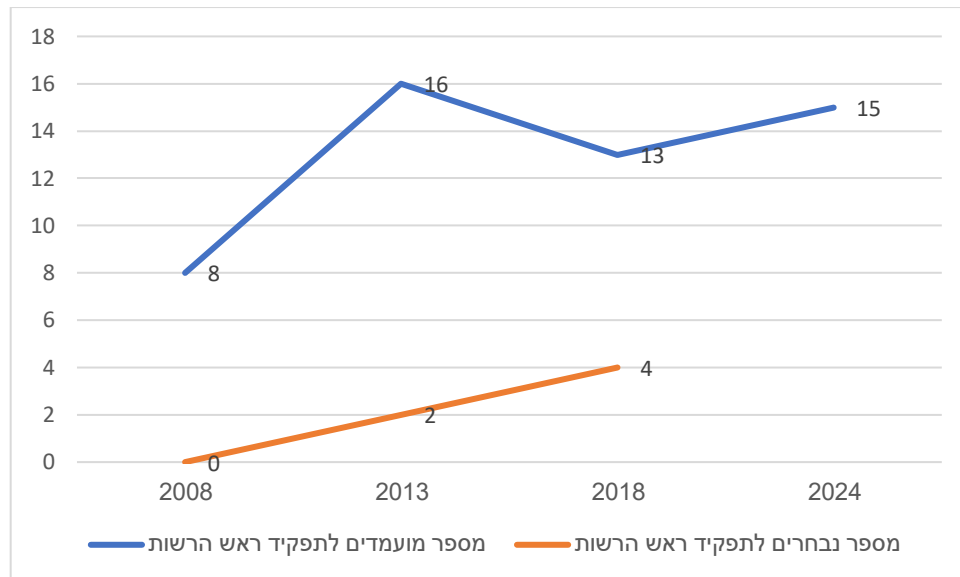
את התופעה הזאת היה ניתן לראות בשוליים כבר בבחירות 2018. רשימת מאמינים בשוהם, שהתמודדה בבחירות 2003-2013 בזיקה למפלגת המפד"ל/הבית היהודי, התמודדה בשנת 2018 באופן עצמאי, ללא כל קשר למפלגה ארצית, וכך היא עושה גם בבחירות הקרובות. גם ברעננה, לאחר שבבחירות 2008-2013 התמודדו רשימה אחת או שתיים הקשורות למפלגות הדתיות-לאומיות הארציות, בבחירות 2018 התמודדו שתי רשימות שניתן לזהות כדתיות-לאומיות ואף לא אחת מהן הייתה קשורה למפלגה ארצית. אלא שבבחירות הקרובות המגמה מתעצמת, וניתן לזהות אותה גם בערים נוספות דוגמת מודיעין וגבעתיים. בבית שמש ראש רשימת הבית היהודי בבחירות הקודמות רינה הולנדר מתמודדת ברשימה דתית-לאומית עצמאית, אף שמולה מתמודדת רשימה דתית-לאומית שפועלת תחת מפלגת הציונות הדתית.

ככל הנראה, התעצמות המגמה הזאת היא תמונת מראה של המגמה הקודמת. השינוי שחל במפלגות הארציות של הציבור הדתי-לאומי, שמנהיגיהן מזוהים בעיקר עם הציבור החרד"לי, מביא לכך שיש רשויות שבהן הזיהוי עם המפלגות הארציות יכול להיחשב נטל ולא נכס, אף בעיני מי שפונה לקהל הדתי-לאומי. כמה מראשי הרשימות המקומיות הללו אף התבטאו בפומבי בשנים האחרונות כנגד מה שהם תופסים כהקצנה של המפלגות הדתיות-לאומיות בזירה הארצית. אף שלעת עתה הדבר רחוק מלהיות הסטנדרט, ייתכן שבהדרגה הציבור הדתי-לאומי יצטרף למגמה הכלל ארצית של צמצום הקשר והזיקה הרשימות המקומיות והמפלגות הארציות.

מועמדים לתפקיד ראש הרשות

לפי החוק, לא ניתן להתמודד לתפקיד ראש הרשות ללא השתייכות לרשימת מועמדים (ועמידה בראשה), וגם מימון הבחירות המוענק למועמדים לתפקיד ראש הרשות ניתן באמצעות מימון של הרשימה. אם כן, האופן שבו מועמד לתפקיד ראש רשות יכול לפעול בזיקה רשמית למפלגה ארצית ולקבל ממנה תקצוב עבור ההתמודדות שלו הוא באמצעות זיקה של הרשימה שבראשה הוא עומד למפלגה הארצית. תרשים 1 מציג נתונים על מספר המועמדים ומספר הנבחרים לתפקיד ראש הרשות שהתמודדו מטעם רשימה של אחת המפלגות הדתיות-לאומיות.

תרשים 1. מספר המועמדים ומספר הנבחרים לתפקיד ראש הרשות מטעם רשימה של אחת המפלגות הדתיות-לאומיות, 2008-2024

מהתרשים עולה כי המפלגות הדתיות-לאומיות נוטות להציב מספר קטן של מועמדים לתפקיד ראש הרשות, וכן שמספר ראשי הרשויות הנבחרים מטעמן הוא נמוך במיוחד. הסיבה לכך היא העובדה שדפוס הפעולה של המפלגות הדתיות-לאומיות הוא סקטוריאלי בעיקרו, ומפלגות סקטוריאליות ממעטות להתמודד לתפקיד ראש הרשות. ראוי גם לציין שרבים מהמועמדים שכן התמודדו לתפקיד ראש הרשות, היו למעשה חסרי סיכויים ריאליים, וחלקם אף לא קיבלו כלל קולות וככל הנראה הסירו את מועמדותם בסמוך לבחירות. גם בבחירות הקרובות, כאמור, אין עלייה ניכרת במספר המועמדים לתפקיד ראש הרשות, כך שמתמודדים 15 מועמדים: 7 מטעם הציונות הדתית, 7 מטעם עוצמה יהודית, ואחד נוסף מטעם רשימה משותפת של הציונות הדתית ועוצמה יהודית.

גם באשר למעט ראשי הרשויות שנבחרו בעבר מטעם רשימות שהייתה להן זיקה למפלגה דתית-לאומית, הדבר נעשה בדרך כלל בשיתוף פעולה עם רשימות אחרות. כך, אלון דויד נבחר בשדרות בבחירות 2013 ובחירות 2018 מטעם רשימה משותפת שכללה לצד הבית היהודי גם את מפלגת הליכוד, ובבחירות 2013 גם מפלגה שלישית, מפלגת העבודה; טל אוחנה נבחרה בבחירות 2018 מטעם רשימה משותפת של הבית היהודי וכולנו; ורועי לוי נבחר בבחירות 2018 בנשר מטעם רשימה משותפת של הבית היהודי ורשימה עצמאית מקומית. ראש הרשות היחיד שנבחר מטעם רשימה מקומית של הבית היהודי בלבד הוא אליהו (ללו) זוהר שנבחר כך בקריית מלאכי בבחירות 2013 ובבחירות 2018.

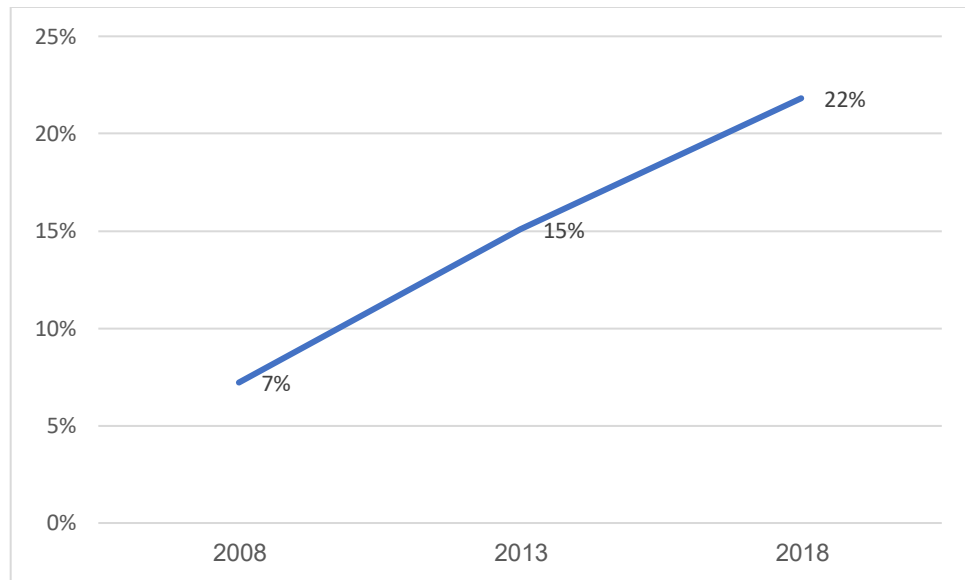
ייצוג נשים

בשני התרשימים הבאים מוצגים נתונים על שיעור הנשים במפלגות הדתיות הלאומיות בבחירות קודמות.⁸ התרשים הראשון מציג את קו המגמה החל מבחירות 2008 ביחס לחברי המועצה הנבחרים ברשימות של המפלגות הדתיות-לאומיות. התרשים השני מתייחס לבחירות 2018 בלבד

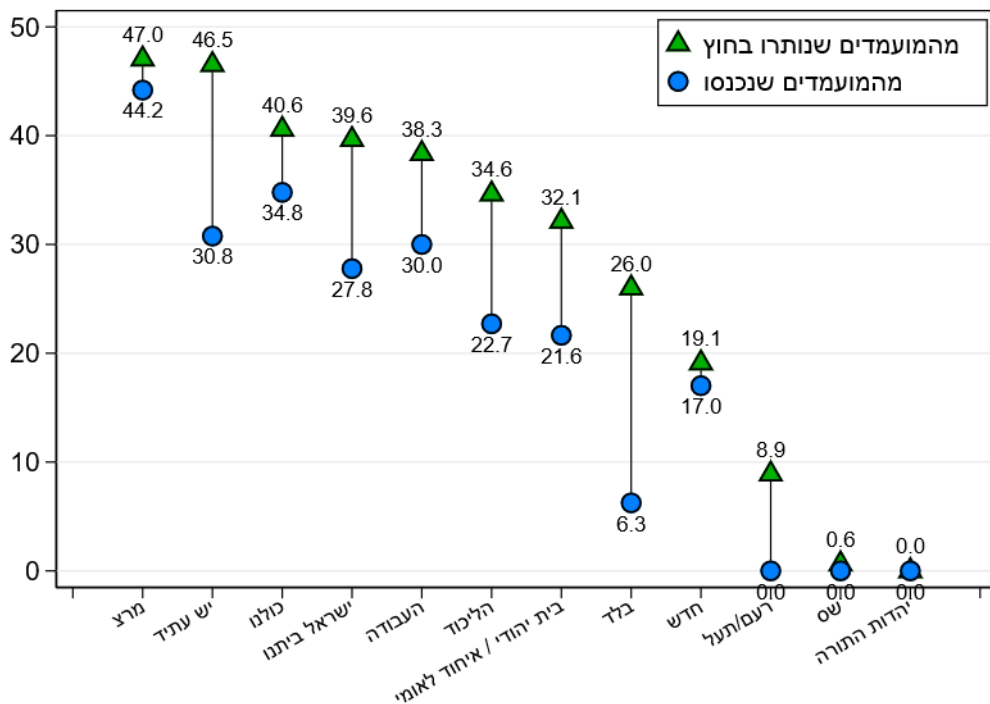
⁸ להרחבה על סוגיית הייצוג הנשי בבחירות המקומיות ראו: איתמר יקר, אריאל פינקלשטיין ויחיאל נעם, **ייצוג נשים בבחירות לרשויות המקומיות: סקירת נתונים**, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2024.

והוא משווה את הרשימות המקומיות של המפלגות הדתיות-לאומיות לרשימות מקומיות שיש להן זיקה למפלגות ארציות אחרות, וכן הוא מתייחס לא רק למועמדים שנבחרו (חברי המועצה) אלא גם לייצוג הנשי בקרב המועמדים ברשימות, אף אם הם לא נבחרו לבסוף למועצה.

תרשים 2. שיעור הנשים מבין חברי המועצה הנבחרים ברשימות של המפד"ל/הבית היהודי והאיחוד הלאומי/תקומה, 2008-2018

תרשים 3. שיעור הנשים מבין חברי המועצה הנבחרים ומבין המועמדים למועצה ברשימות שיש להן זיקה למפלגות ארציות, בחירות 2018

מתרשים 1 עולה כי ישנה עלייה הדרגתית בייצוג הנשי במפלגות הדתיות-לאומיות, מ-8% בבחירות

2008 ל-22% בבחירות 2018. מתרשים 2 עולה כי הייצוג הנשי במפלגות הדתיות-לאומיות גבוה בהשוואה למפלגות החרדיות והערביות, אך נמוך בהשוואה לשאר המפלגות הארציות. כמו כן, עולה כי ברשימות המועמדים של המפלגות הדתיות-לאומיות יש שיעור גבוה יותר של נשים מאשר בקרב חברי המועצה הנבחרים לבסוף.